

Akonlahden kylät kiersivät nauhana Kiitehen rantamia

Lounais-Vienassa, suuren Kiitehenjärven eteläpäässä on Hänelahti. Lahti hipoo Suomen rajaa Kuhmon Lentiran kohdalla. Kiitehen pohjoispäässä, muutama kilometri Suomen rajasta on ollut Akonlahti. Kylät tuhottiin 1950-luvulla ja asukkaat siirrettiin pääasiassa Uhtualle.

Klaus Klauņpojan karttaan vuodelta 1650 on rajapyykkiin luettelot Venäjän ja Kajaanin (Pietari Brahen vapaaherrakunta) välillä merkitty Täysinän rauhan mukaisesti liitetoilla A-G. Rajapyykkiin D (Kifwejerf-wentaival) on isetty vuosiluku 1596 (kartta 1). Rajapyykin kautta kerrotaan olevan lyhin tie Vienan Kemiin.

Vakituinen asutus Akonlahden ja Kainuun pohjoisosiin on syntynyt suurempien vesistöjen varteen 1600-luvun alussa. Asutusaaltoa vauhditti Stolbovan rauha vuonna 1617. Tieverkoston Kainuun pohjoisosaan alettiin rakentaa 1800-luvun puolivälissä. Ennen teiden valmistumista vesireitit olivat tärkeitä kulkuväyliä. Akonlahden kuljettiin Kajaanista Sotkamon reittiä. Vesitie kulki Kuhmosta Kalliojärven reittiä Säynäjärvelle, mistä oli neljännespeninkulman vetotaival Kiitehenjärveen laskevaan Koi-vajärveen. Talvitie Akonlahdesta Kajaaniin kulki sekun Kuhmon ja Sotkamon kautta jäätyneitä järvenselkiä ja soita seurailien. Matka Kajaanin markkinoille kesti hevosella yli kaksi vuorokautta.

Akonlahden keskikylän talot ovat sijainneet Tulliniemessä, Nykyttälässä, Timolassa, Hukkasalmessa, ja Naurislahdessa. Itse keskuskylään laskeaan lisäksi läheiset pikkukylät ja taloryhmät Lyttä, Jehrimävaara, Jyrinoja, Märkävaara, Munankilahti, Lusmalahti, Ristiniemi, Härköniemi, Vornaniemi, Tetriniemi ja Sappovaara. Tähän kirjoitukseeni olen sisällyttänyt myös Miinoan.

Vuonna 1892 Akonlahdesta vierailut **Louis Sparre** kertoo matkakirjassaan Kalevalan kansaa katsomassa (Porvoo 1930):

”Kylä on kahdella niemellä, joita kapea lahti erottaa toisistaan. Eteläisemmällä näistä niemistä, jonka nimi on Tulliniemi, on 5 taloa ja kauan sitten aloitettu, mutta ei vielääkään valmis kreikkalaiskatolilainen kirkko. Tulliniemellä asuu enimmäkseen ns. starovertseja eli vanhauskoisia; se on laikko, jota mikäli meidän saamamme hyvin häilyvät tiedot pitävät paikkansa, valtio vainoa ja joka on siitä syystä kätehtynyt eräänlaiseen salaperäisyyteen. Kylässä lahden toisella puolen on 11 taloa, pitkin rantaa, korkeat tummat päädyt järvelle päin. Vähän kalavehkeitä rannoilla ja pieniä peltotilkkuja talojen ympärillä, siinä ainoat merkit ihmisuurastuksesta.”

Maisema ja luonto

Muistelmissaan Akonlahden arkea ja juhlaa (Turku 1965) **Vilho Jyrinoja** kertoo kylästä mm. seuraavasti:

”Akonlahti on Kiitehenjärven eteläisille rinteille ja korkeille vaaroille laajalti levittäytynyt yhdyskunta. Syväälle sisämaahan pistävät lahdet, ja kausajärven selälle työntyvät pitkinä niemensuikaleet. Näin jakautuu asutus erinimisiin osiin, jotka yhdessä muodostavat Akonlahden nimellä kutsutun kyläkunnan. Tämä hajanainen yhdyskunta käsittää joukon toista sataa taloa, joiden katoilla savesta ja kivistä muurattu savupiippu harmaana töröttää ja aamuvarhaisella savukiekuroitaa taivaalle työntää.

Akonlahti on kaunis kokonaisuudessaan mitään kylän osaa erikseen kehumatta. Kauniita ovat sen vanhuuttaan harmaat kallelliset mökit, kauniita uutuuttaan vaaleankeltaiset pihkalle tuoksuvat talot, kauniita vinoon vetäytyneet tuohikatotiset aitat, tanhuat ja läävät, kauniita nokiset kylät rantatöyräillä vedenrajassa, kauniita riirötötelöt peltojen perillä. Jos taas kylää järveltä katselet, niin näet valkamissa teloille vedetyt veneet, jotka siinä kylän elämänmenoa kuvastelevat.

Asumukset ovat asettuneet huononlaiseen ojennukseen rannasta nouseville rinteille.

Siinä ne katselevat totisina suurelle Kiitehen selälle ja tähylevät päätyseinissä olevilla kuusiruutuisilla silmillään puolipäivää kohden”.

Saimi Lindroth oli Akonlahdessa jatkosodan aikana. Kirjassaan *Minun Vienan-Karjalani* (Helsinki 1972) Lindroth kirjoittaa Akonlahdesta mm. seuraavaa:

”Niinpä sitten lomani jälkeen, kesäkuun puolivälissä, kun juhannukseen ei enää ollut kahtakaan viikkoa, matkustin uuteen toimipaikkaani Etelä-Vienaan Akonlahteen sota-vuonna 1942. Saavuin parhaaseen Karjalan kesään, jolloin vielä suot ja rämeamat kukkivat valkeana suopursua ja Karjalan kunnailta lehtii puu”.

Parikymmentä kilometrin kapeahko Kiitehenjärvi eli rauhan tunnelmissa, sen pinta oli värettömän tyyni. Sen rannoilla ja vaaroilla sijaitsevat karjalaiskylät taloineen kuvastuivat veteen kuin peiliin.

Oli lauantai-ilta saapuessaani perille, ja Akonlahden Tulliniemellä lämpenivät saunat. Kylässä näytti olevan useampia suurikokoisia taloja ja kirkkokin. Täällä oli vanhan vaurauden leima, talot puhdasta karjalaisista tyyliä monine pieniruutuisine ikkunoineen ja hirsiseinineen.”

Muistoja ja runoja Akonlahdelta monisteessa (julkaisematon) **Sanni Nykänen** kertoo kylästä näin:

”Nyt olemme jo Akonlahdella. Ajamme vielä muutaman kilometrin pitkää Tulliniemen harjannetta ja tulemme entiselle asutulle kohdalle, jossa ei myöskään ole yhtään taloa pystyssä. Täältä ennen oli hyvä näköala eri osiin kylää. Pysähdymme. Niemi on useita kilometrejä pitkä ja paikoin niin kapea, että veneen voi kiskaista yli suuremmista vaivoista. Maaperältään niemi on hiekkaisista nummea, josta johtuen on komeaa hongistoa. Niemen kärkipuolella oli ennen asutus. Jäljellä vieläkin aukeita paikkoja, entisiä viljeltyjä peltota, joita nykyisin hyödynnetään vain rajavartioston hallussa olevan karjan rehunsantiin ja laidunmaana. Aivan niemen kärjessä, joka ennenkin oli asumaton, on

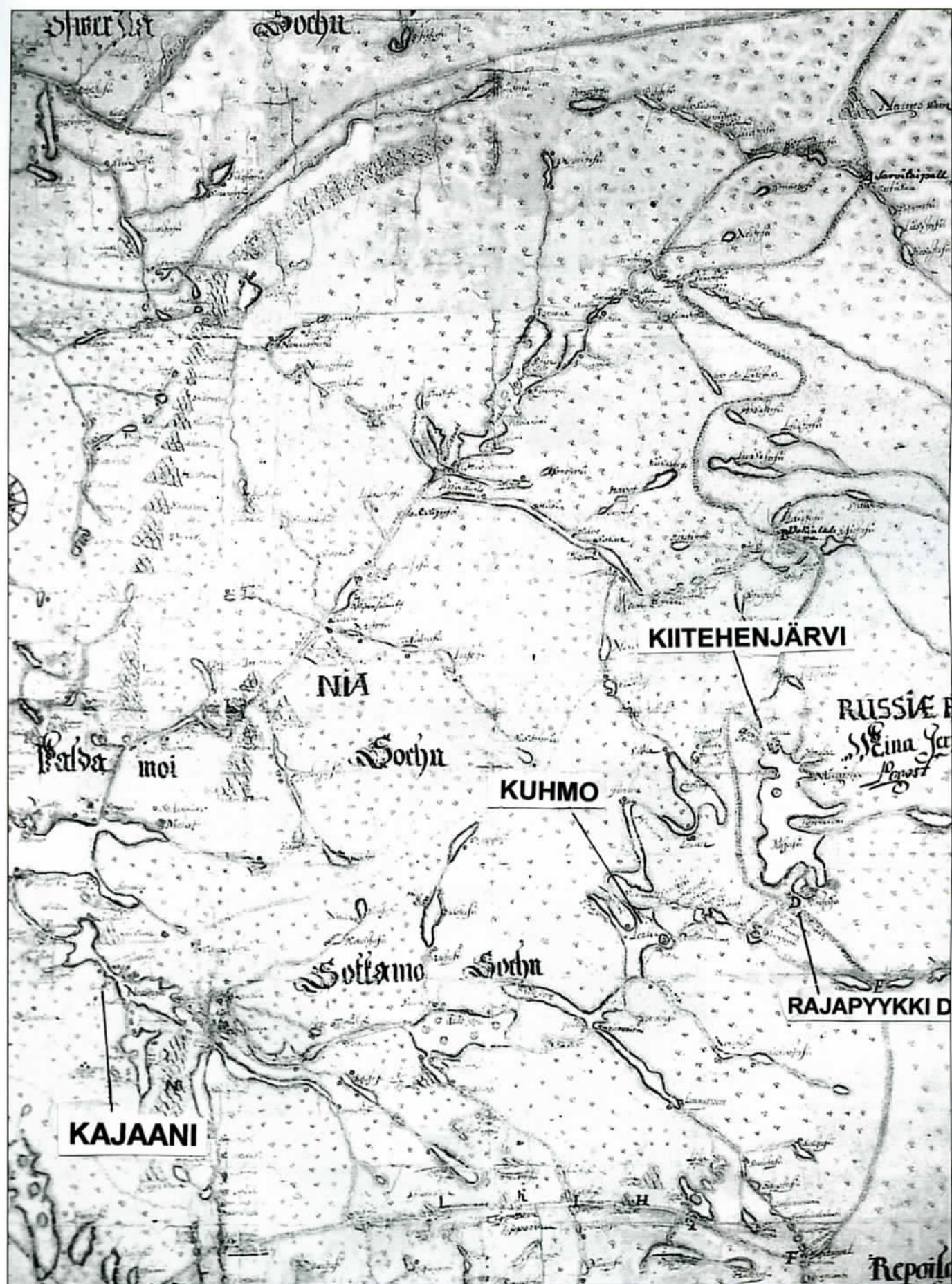
ampumarata ja venekaluston mihinousuharjoituspaikka.

Jääkauden jäljiltä

Ennen kokonaisuutena Kiitehen seutu syrjäkyläinen oli hyvin suuri asutusalue, johon kuului 280 savua yhteensä. Tienoon on erikoisen kauniiksi muovannut jääkausi. Järvi on pitkä, noin 20 kilometriä pohjoisesta etelään ja kapeahkot niemet ovat kilometrien pituisia kuten Tulliniemi asumaton Lehtoniemi, Saponiemi, Kirikseniemi, Ristiniemi, Tetriniemi, Äsvärinniemi ja lukuisia muita pienempiä. Niiden kainalossa yhtä syviä lahtia: Ristilahti, Kovalahti, Lietolahti, Komalahti, Naurislahti, josta vielä erillinen pohjukka Ryttilampi, lisäksi Lusmalahti, Munankilahti ja koko joukko muita, joissa kelpasi vetää nuottaa ja pitää verkkoja. Myös saaria on järvessä paljon ja melko suurikokoinen kuten Karankosaari, Jyväsaari, Viitasaaret, Neitisaari, Kattilasaari, Hökänsaari, Leininsaari, Ukonsaaret ja pieni Kirvessaari 'legendoineen', jota en malta olla mainitsematta ja paljon muita. Kiitehen saarissa ei ollut asutusta ensinkään. Kaikki asutus sijaitsi mantereen puolella, oletettavasti kulkuyhteyksien takia.

Järvi kokonaisuudessaan on sileän hiekkapohjainen, minkä johdosta vesi on kirkasta kuin kaivossa. Ainoan poikkeuksen tekee Komalahti, jonka rannat ovat matalahkot ja osa vieläpä suota, joista on aikanaan jää raastanut mutaa kulkiessaan. Sieltä nykyisin otetaan Kostamuksen kaupungin juomavesi. Hiekkapohjaisuuden takia nuotan vedossa ei voinut käyttää ankkureita, koska ne luistivat pohjaa pitkin, vaan oli käytettävä salkoja. Hiekkarantoja varsinkin me lapset innolla hyödynsimme kesäisin helteellä. Monet askareekin oli mukava suorittaa rannassa, niin kuin kesäiset pyykinpesut.

Kun Akonlahti lisäksi oli kaukana piirikeskuksesta, muodosti se melko itsenäisen kyläyksikkönsä, oli kuin valtio valtiossa. Tähän vaikutti myös omaleimainen kulttuuri ja jopa

KARTTA 1. Osa Klaus Klaunpojan karttaa vuodelta 1650. Mittakaava on 1:400 000 ja alkuperäiskartan koko 80x86 cm. Se oli käytössä pitkään ja siitä tehtiin jäljennöksiä vielä 1800-luvulla. - Lähde: Vanhojen karttojen Suomi, Gummerus 1984. © Harri Rosberg.

osittain kielikin, joka on ehkä lähempänä Suomen kirjakieltä kuin monien Länsi-Suomen alueiden. Akonlahden kauniin sointuvan kielen löytää helpoimmin Kalevalasta ja Kantelettaresta, joiden kieltä helposi ymmärtää ilman tulkkausta, niin kuin tiedätte.

Kiitehen seudun erikoisuutena vielä mainittakoon oma luonnon muovaama mikroilmastonsa, jonka muodostavat alueen ympärillä olevat vaara-alueet. Vedenjakajakin kuuluu Kiitehen alueeseen. Sieltä virtaavat vedet sekä itään Kemijokeen että länteen Oulujokeen.

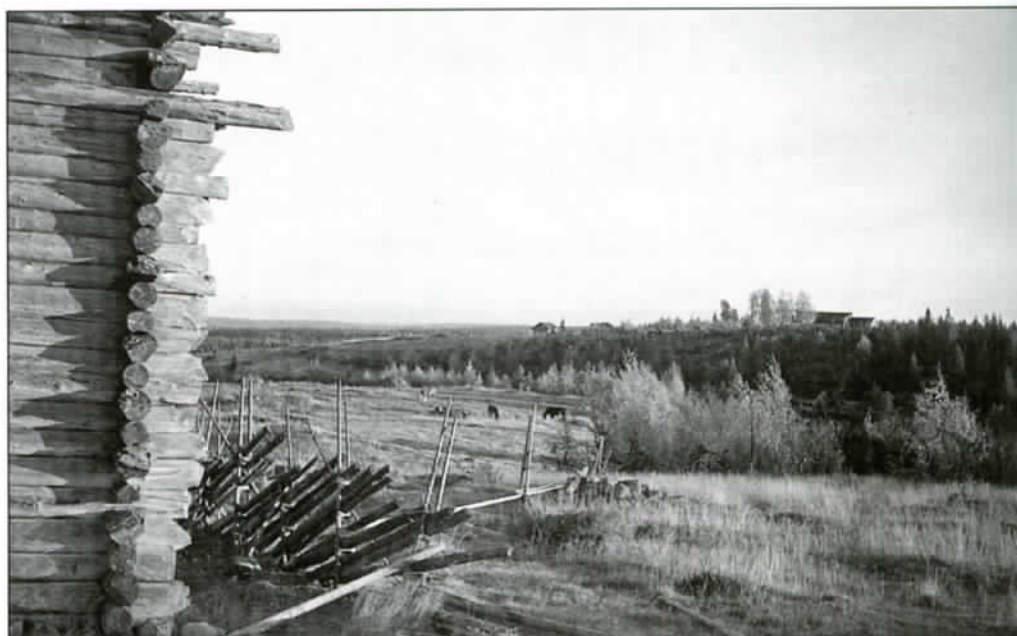
Kiitehen seutuun eli sanoin sorkka suur-Akonlahteen, kuului useita melko suuriakin kyliä. Niitä olivat: Tulliniemi, jossa oli kirkko, virastotalo, kirjasto ja kauppa, Nykyttilä-Timola, jossa oli koulu ja terveystukikohta, Hukkasalmi, Sappovaara, Polvinen, Vornaniemi, Tetriniemi, Ristiniemi, Lusma, Munankilahti, Märkävaara, Lietolahti, Jehrimävaaaran ylä- ja alavaara. Näistä kaikista hiukan erillään, Kiiteeseen laskevan järven rannalla Lytän kylä pohjoisessa, ja hiukan etäämpänä Kamarinvaara sekä etelässä Miinoa.

Kylien asukkaat, kuten tavallista, olivat läheisiä sukulaisia keskenään. Kun poika perheestä avioitui, rakennettiin hänelle ja perheelleen oma talo läheisyyteen, jotta alkuaikoina olisi ollut mahdollista käyttää yhteisiä tiloja kuten saunaa, tallia, navettaa, verkko- ja nuottatalasta, kunnes saatiin omat tilat rakennetuiksi. Näin oli helpompi yhteisvoimin järjestää työt, varsinkin nuotantavo, jossa aina tarvittiin neljä henkeä. Samoin pelto ja metsätyötkin luontuivat mukavammin yhdessä tehden.

Vauraus ja hyvinvointi eivät missään jakaudu pennilleen tasan. Akonlahdessa ja muuallakin Vienan Karjalassa se jokseenkin aina jakautui sen mukaan, kuinka monta ja miten riskiä miestä oli lähdössä pelon raivuuseen, metsätöihin, kalastamaan tai muille töille ja miten käteviä ja aikaansaavia olivat naiset. Tarvittiin näppäriä käsityöläisiä: kutojia, ompelijoita, neulojia, suutareita ja näitä kaikkia oli omassa kylässä. Kylässä oli myös virkamiehiäkin”.

Väestö ja heidän sukunimensä

Matti Pöllä toteaa artikkelissaan "Vienan laulumaiden

Sappovaaralta avautuivat laajat näköalat yli peltotilkkujen ja suurten salomaiden. (SA-kuva).

1890-luvun väestön sukujuurit”, että varhaisin asiakirja, jonka varaan voidaan rakentaa luotettava kuva Lounais-Vienan asutuksesta, on Repolan hallintopitäjän valvontakirja vuodelta 1679.

Akonlahti on saanut kiinteän asutuksensa aivan 1600-luvun alussa. Vuosina 1679-1700 Akonlahti on ollut samannimisen verokunnan keskus. Akonlahti kuului Arkan-gelin hiippakunnan Vuokki-

niemen seurakuntaan vuoteen 1893 saakka, jolloin Kontokki erosi omaksi kirkkopitäjäkseen. Sitä, miksi seurakunnan nimeksi on tullut Kontokki, eikä Akonlahti, ei tiedetä. Seurakuntalaisista enemmistö

Iro Rettinen (vas.), Tulliniemi 1.2, nostamassa lempeä neitsyikäiselle teiden risteyskessä. (kuva: Venäjän kansatieteellinen museo REM, Pietari).

AKONLAHTI TALOT

- 18 LYTTÄ:**
18.1 Ontroppa
18.2 Mikkisen Miihkali
18.3 Komaskan Vasselei
18.4 Ievan Ortjo
18.5 Omelien talo

- 2 HUKKASALMI:**
2.1 Outakka Huovinen
2.2 Marken Poavila
2.3 Mikitän Simana
2.4 Marken Mikko
2.5 Arttamein livana
2.6 Kauron talo
2.7 Kannon talo

- 3 TIMOLA:**
3.1 Teron Mitrei
3.2 livanan talo
3.3 Poavilan talo
3.4 Riijon talo
3.5 Huotarin Kirilä
3.6 Artjon talo
3.7 Artjon Simana
3.8 Kalmalahti

- 4 NYKYTTILÄ:**
4.1 Tarassienpää
4.2 Tanila
4.3 Sohroma
4.4 Vasselein Mikko
4.5 Timo talo
4.6 Koulu
4.7 Arttamein talot
4.8 Hiitipän Otti
4.9
4.10 Tsasouna

- 5 JEHRIMÄNVAARA:**
5.1 Romanon Otrei
5.2 Malahvien talo
5.3 Malahvien Huurein livana
5.4 Jormon Jyri
5.5 Jormon Ontro
5.6 Jormon Asso
5.7 Petrin talo
5.8 Petrin Poika Hilippä
5.9 Onissiman talo
5.10 Petrin Hilipän livana
5.11 Jehrimän livana Omussa
5.12 Jehrimän livanan Onuhrie
5.13 Jehrimän livanan Mikko
5.14 Jehrimän Miihkali
5.15 Miihkalin poika Huotari
5.16 livanan Aleksii poika
5.17 Konsta Aleksii poika
5.18 Suuri livana
5.19 Pieni livana
5.20 Uljaskan talo
5.21 Ahappan talo
5.22 Onuhrien talo
5.23 Kauron Kuisma
5.24 Josro

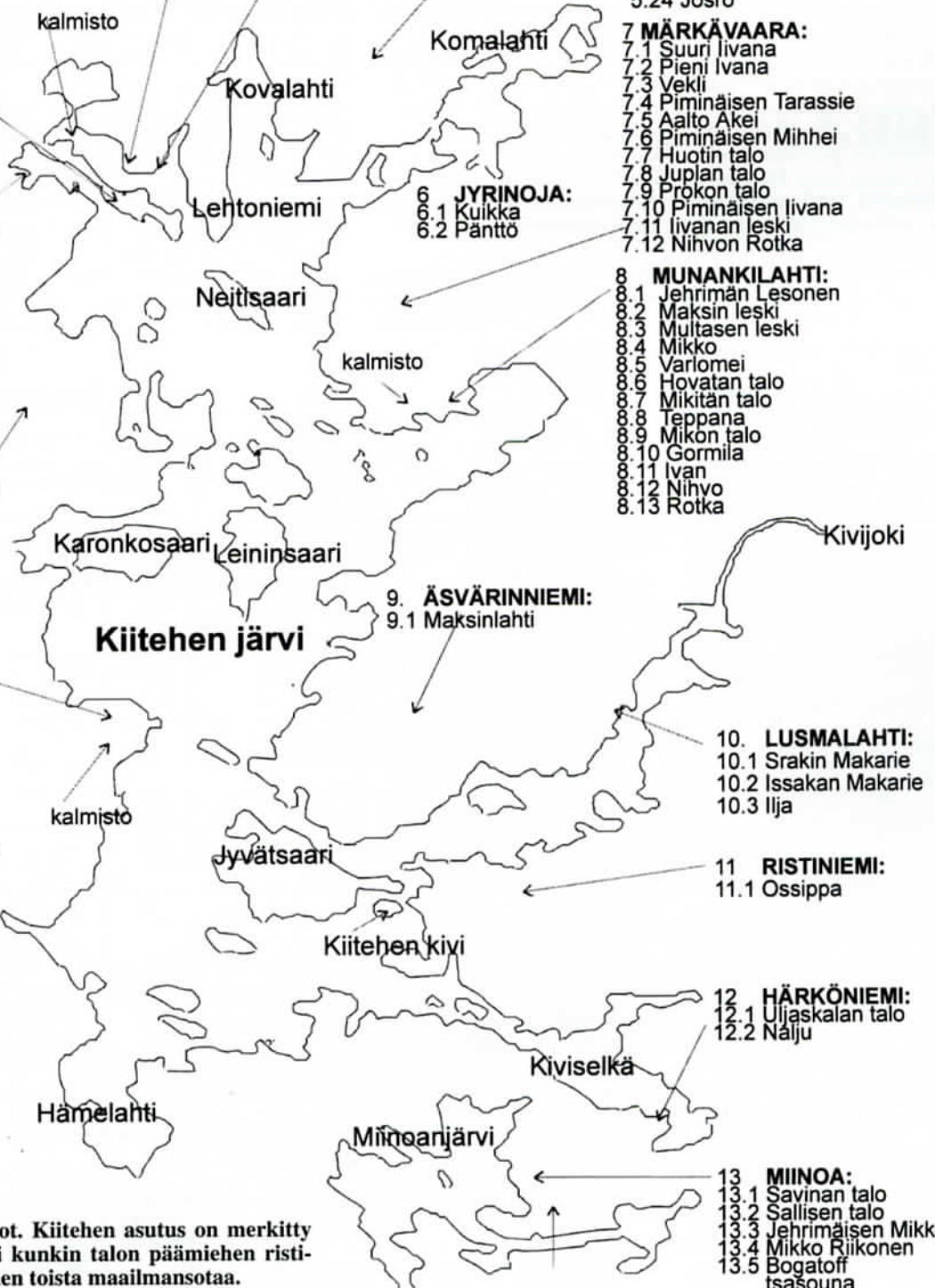
- 1 TULLINIEMI:**
1.1 Maksimaisen talo
1.2 Martinan talo
1.3 Omelien Poavila
1.4 Palakan mökki
1.5 Mikitän talo
1.6 Kirkko
1.7 Tiekän talo
1.8 Triphon Matti

- 17 NAKRISLAHTI:**
17.1 Myllärin vaara
17.2 Hilatan livana
17.3 Kormilan talo
17.4 Omossun Riiko
17.5 Hilatta
17.6 livanan leski
17.7 Mölyn Jehhimä
17.8 Poton talo
17.9 Iutan Petri
17.10 Iutan talo

- 16 SAPPOVAARA:**
16.1 Rokka
16.2 Rokka-Hilippä
16.3 Rokka-Vasko
16.4 Rokka-Vasselei
16.5 Klöytsät
16.6 Karppa
16.7 Lesonen

- 15 TETRINIEMI:**
15.1 Larin Jyri
15.2 Naumanen
15.3 Uljas
15.4 Mikko
15.5 Huotari

- 14 VORNANIEMI:**
14.1 Mikkun talo
14.2 Jyrin talo
14.3 Vaselin talo

- 7 MÄRKÄVAARA:**
7.1 Suuri livana
7.2 Pieni livana
7.3 Vekki
7.4 Piminäisen Tarassie
7.5 Aalto Akei
7.6 Piminäisen Mihhei
7.7 Huotin talo
7.8 Juplan talo
7.9 Prokon talo
7.10 Piminäisen livana
7.11 livanan leski
7.12 Nihvon Rotka

- 6 JYRINOJA:**
6.1 Kuikka
6.2 Pönttö
- 8 MUNANKILAHTI:**
8.1 Jehrimän Lesonen
8.2 Maksin leski
8.3 Multasen leski
8.4 Mikko
8.5 Varlomei
8.6 Hovatan talo
8.7 Mikitän talo
8.8 Teppana
8.9 Mikon talo
8.10 Gormila
8.11 Ivan
8.12 Nihvo
8.13 Rotka

- 9. ÄSVÄRINNIEMI:**
9.1 Maksinlahti

- 10. LUSMALAHTI:**
10.1 Sraikin Makarie
10.2 Issakan Makarie
10.3 Ilja

- 11 RISTINIEMI:**
11.1 Ossippa

- 12 HÄRKÖNIEMI:**
12.1 Uljaskalan talo
12.2 Nälju

- 13 MIINOJA:**
13.1 Savinan talo
13.2 Sallisen talo
13.3 Jehrimäisen Mikko
13.4 Mikko Riikonen
13.5 Bogatoff
tsasouna

Kartta 2. Akonlahti talot. Kiitehen asutus on merkitty karttaan pääsääntöisesti kunkin talon päämiehen risti-
mänimen mukaisesti ennen toista maailmansotaa.

asui kuitenkin Akonlahdella, missä oli myöskin seurakunnan kirkko ja pappila.

Pöllä selvittää kirjassa Vienan-Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600-1800-luvulla (Tampere, 1995) Länsi-Vienan eteläosan 1670-luvun asujamiston alkuperää seuraavasti:

”Vuonna 1679 Akonlahden kylän kymmenessä talossa asui 24 aikuista miestä. Kylästä mainitusta 12 sukunimestä seitsemän (Gavrilov, Ivanov, Jurjev, Maksimov, Melentjev, Stepanov, Terentjev) on johdettu ortodoksisista ristimänimistä. Nimille Te.gujev ja Tatebojev ei ole löytynyt vastinetta.

Muistitieto mainitsee Akonlahden kantasuvuksi Tuuposet, minkä perusteella samaan muotoon on palautettavissa kylästä vuonna 1679 mainittu sukunimi Dubojev. Samana vuonna Pohjois-Aunuksen Kolvasjärven pitäjässä mainitaan asuneen kuusi Dubojevin ruokakuntaa. 1600-luvun alku puoliskolla Dubajeff (Tuuppainen yms.) -nimisiä henkilöitä mainitaan Ilomantsista, Suistamolta ja Tuupovaarasta. Vuosien 1650-1695 välisenä aikana kaksi Tuupaisen ruokakuntaa saapui Kuhmoon. Akonlahdelainen asuintarina muistaa kylän perustajiksi kolme Tuuposen veljestä, joista kaksi oletettavasti muutti ennen vuotta 1679 maanselän länsipuolelle.

Sukunimi Remsujev on palautettavissa muotoon Remsu(nen). 1800-luvulla tämä akonlahtelainen suku äänsi sukunimensä o-llisena, Remsonen. Todennäköisesti Remsujevin perhe oli muuttanut Akonlahteen Vuokkiniemeltä”.

Sukunimi Salejev on Pöllän arvion mukaan palautettavissa muotoon Sallinen. Nimeä esiintyy jo vanhoissa lähteissä eri puolilla Suomea, mm Savossa ja Karjalassa. Paltamossa asui 1570-luvulla kaksi Sallisen ruokakuntaa, joita ei enää mainita vuoden 1605 asukasluettelossa. Todennäköisesti Paltamon Salliset siirtyivät 1600-luvun vaihteessa Vianaan. On tosin mahdollista, että Vienan lounaisosan Salliset ovat lähtöisin Pohjois-Karjalasta ja saapuivat Kiitehenjärven seuduille vasta 1800-luvun puolivälissä.

Salejev -nimisten ruokakuntien lukuisuus Akonlahdessa ja Miinoassa 1670-luvulla todistaneekin kuitenkin sen puolesta, että suku olisi asunut seudulla jo useita vuosikymmeniä. Salejevin sukua sopii siis pitää pikemminkin Kainuussa jonkin

aikaa asuneina savolaisina kuin pohjoiskarjalaisina tulokkaina.

Vuonna 1679 Munankilahden kahdeksassa talossa asui 18 aikuista miestä. Kylästä mainitaan kuusi sukunimeä.

Sukunimi Polojev on palautettavissa muotoon Polvinen. Nimi mainitaan 1500-luvun puolivälissä Kivennavalta ja Säamingistä; 1600-luvun alkupuolella Polvisia asui myös Käkisalmessa ja Sortavalassa. Vuonna 1614 Tavisalmen Savilahdessa asui Polvisen ruokakunta, jolle saattavat olla sukua Kainuun Lentuaan vuosien 1626-1650 välisenä aikana saapuneet Polviset.

Muodon Peljujev vastineeksi sopivat sukunimet Pöllä, Pöllö, Pölönen jne., joita esiintyy 1500-1600-luvulla Suomen Karjalassa, Savossa, Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Samoin kuin Miinoan ja Luvajärven Rudejevin ruokakunnat on myös Munankilahden Rudejevit tulkittava Pohjois-Pohjanmaalta saapuneeksi länsisuomalaiseksi suvuksi.

Vuonna 1679 Miinoan kylän 17 talossa asui 51 aikuista miestä. Asukasluettelossa mainitusta 12 sukunimestä kuusi on

johdettu ortodoksisista ristimänimistä. Kirjurin käyttämälle Kosluje -muodolle löytyy vastine Pälkjärveltä, josta vuonna 1618 mainitaan sukunimi Kossla. Sukunimi Tollujev on palautettavissa muotoon Tolonen. Nimeä esiintyy 1500-1600-luvun lähteissä Savossa, Laatokan- ja Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Pohjamaalla ja Kainuussa.

Vuonna 1679 Miinoassa asui kuusi Salejevin perhettä. Sallisia asui kylässä myös 1800-luvulla. Miinoan Salliset ovat mitä todennäköisimmin sukua Akonlahden Salejeville ja ovat saapuneet kylään Paltamosta 1600-luvun vaihteessa.

Edellä mainitun kirjan sivulla 123 taulukossa 11 on luettelo Akonlahden sukunimistä vuonna 1762 (1679) seuraavasti: Ahtonen, Artemjeff, Hikkojeff, Huotarinen, Huttunen, Hämäläinen, Hänninen, Hyvönen, Karhunen, Lesonen, Marttinen, Melentjeff, Mikkinen, Naamanen, Nykänen, Omenainen, Rahikainen, Remsonen, Timonen, Trohkimainen. Miinoassa vastaavasti on esiintynyt vuonna 1679 sukunimet: Hikkojeff, Hukkanen, Hänninen, Riikonen, Sallinen, Savin,

Saman kirjan sivuilla 148-149 selvitetään Akonlahden sukujen taustoja näin:

”Sukunimi Artemjeff palautuu venäjänkieliseen muotoon Artemjev. Sukunimi on johdettu venäläisestä ristimänimestä Artjom.

1800-luvulla Munankilahdessa asui myös Dobrinineita ja Hyvösiä. Venäläinen sukunimi Dobrinin on johdettu sanasta dobryj ”hyvä, hyvätahtoinen”, joten se selittyy nimen Hyvönen venäjännökseksi. Kylässä 1800-luvulla asuneet Melentjeffit saattavat olla Akonlahdessa jo vuonna 1679 asuneen Melentjevin jälkeläisiä.

Akonlahden 1800-luvun suvuista Nykäset asuivat Nykytilän kyläosassa, jonka ensimmäinen asukas oli muistitiedon mukaan tullut joko Juuasta, Polvijärveltä tai Pielisjärven Pankajärveltä. Nykytilän nimi on todennäköisesti johdettu sukunimestä Nykänen, minkä perusteella sukua sopii pitää kyläosan kantasukuna, josta nimenomaisesti muistitieto kertoo. Sukunimet Timonen ja Rohkimainen on johdettu ortodoksisista ristimänimistä Timo (ven. Timofei) ja Trohkima

Suku	Kylä	Asukk.	Lähtöalue	Tullut
Artemjev	Akonlahti	6		
Artemjev	Tetriniemi	18		
Bogdanov	Akonlahti	83		
Bogdanov	Munankilahti	24		
Bogdanov	Tetriniemi	23		
Dobrinin/ Hyvönen	Munankilahti	48	Kainuu	1679
Feodorov/ Huotarinen	Akonlahti	53		
Feodorov/ Huotarinen	Tetriniemi			
Fomin	Munankilahti	10		
Guttojev/ Huttunen	Akonlahti	23		
Lezev /Lesonen	Munankilahti	13	Suomen Karjala	1723
Maksimov	Akonlahti	15		
Melentjev/ Melentjeff	Akonlahti	83	Suomen Karjala	1679
Naumov / Naumanen	Akonlahti	7		
Naumov / Naumanen	Tetriniemi	17		
Nikutjev / Nykänen	Akonlahti	133	Suomen Karjala	

(ven. Trofim). Sukunimelle Ahtonen löytyy 1900-luvulta vastine Suomussalmelta. On kuitenkin mahdollista, että Kainuusta vasta 1900-luvulla kirjatut Ahtokset olisivat vienalaissuvun jälkeläisiä.

Miinoassa 1800-luvulla asuneet Salliset olivat asettuneet kylään jo ennen vuotta 1679. Kylässä 1800-luvulla asuneet Hukkaset saattavat olla Kostamuksessa vuonna 1679 asuneet Gukkojevin jälkeläisiä. Ervastian Miinoasta mainitsema sn. Savin on venäläinen. Se on johdettu ristimänimestä Savva”.

Muistitiedon mukaan Risti­niemen asutus polveutuu Jyskyjärveltä tulleesta Mossesta, joka mainitaan myös Munanki­lahden kanta-asukkaaksi.

Ilmari Kianto kertoo

vuonna 1910 Akonlahteen tekemästään matkasta kirjassaan Vienan Karjala - Kalevan keh­to s. 42 Lytystä seuraavasti:

“Mikä tässä talossa on su­kunimenä? - Omenainen!

- Entäs tuossa naapurissa? - Omenainen! Saamme tietää: - Tässä kylässä kaikki ollah Omenaisia.”

Lytän viidessä talossa kai­kissa asui Omenaisia.

Pöllän tutkimusten mukaan Kontokin seurakunnan vuo­den 1890 rippikirjassa esiinty­vät Akonlahden asukkaiden su­kunimet ja niiden suomenkieli­set vastineet edellisen sivun taulukon mukaisesti.

Kun verrataan asukasluette­loa 1670-luvun asukasluette­loon voidaan todeta, että 200 vuodessa asukkaat muutamaa

sukua lukuun ottamatta ovat vaihtuneet.

Väestökadon tärkeimpiä syi­tä olivat 1690-luvun katovuodet sekä vuonna 1718 Kainuusta Vienan puolelle tehty ryöstöret­ki. Ryöstöretken seurauksena Akonlahti autioitui. Vuonna 1762 Akonlahti mainitaan uu­diskyläksi. Suuren Pohjan sodan aikaisten mullistusten jälkeen väestö ja suvut säilyi lähes en­nallaan parinsadan vuoden ajan.

PAULI NYKÄNEN

Oksatie 6

41160 Tikkakoski

Gsm 050-57 50 517

Lähteet:

Kirjallisuus ja artikkelit

Matti Pöllä: Vienan “laulu-

maiden” 1890-luvun väestön sukujuuret.

Matti Pöllä: Vienan Karja­lan etnisen koostumuksen muutokset 1600-1800-luvulla, Tampere 1995.

Vilho Jyrinoja: Akonlahden arkea ja juhlaa. Turku 1965.

Saimi Lindroth: Minun Vienan-Karjalani. Helsinki 1972.

Sanni Nykänen: Muistoja ja runoja Akonlahdelta (moniste)

Haastattelut:

Anni Bogdanoff, Kalevala

Anni Ivanoff, Kalevala

Outi Karhunen, Kuivajärvi

Viktor Melentjeff, Kalevala ja

Mikko Onuhrinpoika Melent­jeffin muistiinpanot

Sanni Nykänen, Kouvola